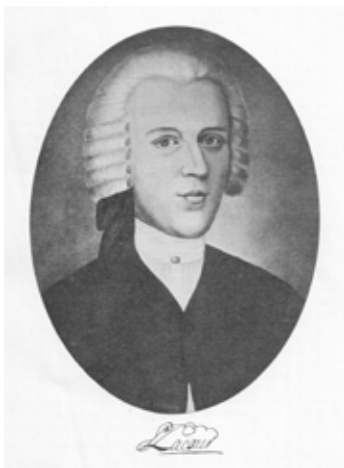

Pierre la Cour (1716-1775)

Født 22. februar 1716 i Köpenick. Død 14. marts 1775. Som allerede navnet viser, er slægten la Cour (Dornonville de la Cour) oprindelig fransk, men faderen til den danske linjes stamfader forlod Frankrig enten, som der almindelig siges, fordi han efter ophævelsen af det Nantiske edikt (1685) savnede den trosfrihed, han som huguenot trængte til, eller, hvad der også er blevet nævnt, fordi han havde indgået politiske forbindelser, der blev farlige for hans borgerlige sikkerhed. Der findes endnu en mængde la Courer i Frankrig, også, efter hvad en fransk søofficer har meddelt kaptajn i flåden Dornonville de la Cour, i Bourgogne folk, der bærer navnet Dornonville de la Cour, men trods flere tilfældige sammenstød har det aldrig kunnet udredes, i hvilket forhold disse står til den danske linje.

Hvilket fornavn Pierres far bar, ved man ikke, men kun, at han var gift med en Marie Fouzillac, der var af fransk oprindelse ligesom han selv, selvom hendes forældre boede i Halle i det nuværende Tyskland. Sandsynligvis var disse noget tidligere udvandret af samme grund som ham. Et familiesagn vil vide, at la Cour var "ministre" (: præst?) og boede på et større landsted tæt udenfor Paris. Da han pludselig så dette omringet af soldater, flygtede han med sin unge hustru bort gennem haven,

satte hende på et æsel og undslap heldig med hende til Mittelmarck-Brandenburg, hvor hun kort efter fødte den søn, der blev stamfader for den danske linje. Her boede familien, indtil der kort efter oprandt mindre farlige tider for dem.

Pierre la Cour blev således født i den lille by Köpenick ved floden Spree i Tyskland den 22. februar 1716. Han var kun otte måneder gammel, da begge hans forældre vendte tilbage til Frankrig, og siden ved vi intet om dem eller deres skæbne. Pierre så dem aldrig mere og hørte nok heller ikke fra dem. Han blev derimod hos sine morforældre i Halle i Sachsen og blev opdraget af dem. I sit syvende år kom han i byens latinskole, gik der i 4 år. Da han i 1728 var 11 år gammel og gik i skolens 4. klasse, flyttede han med sine morforældre til Leipzig. Her synes han dog ikke at have gået i latinskolen, men foruden i regning og skrivning fik han undervisning i musik. Da morforældrene i 1730 flyttede til Berlin, blev han atter sat i latinskole, men nåede ikke at blive student, for netop som han skulle være startet i 5. klasse, blev han kaldt til Danmark.

Det var Christiane Dorthea von Rhedern, enke efter major Henrik de Lassen fra godset Åkjær i Østjylland,

der fik den 16-årige dreng hertil fra Berlin, for at han kunde undervise hendes 6-årige søn Vensel Frederik de Lasson i fransk. På Åkjær var han i 4 år, men kom dernæst på sin frues anbefaling til Ørslevkloster, hvor han skulle undervise oberstløjtnantinde Berregårds søn Frederik i fransk. Her var han i 6 år, indtil 1743, og kom året efter som „sprogmeister“ til Fru Berregårds bror, Mathias de Lasson på Bjørnsholm. Her var han også 4 år, indtil hans tidligere elev, kammerjunker Berregård i 1747 kaldte ham som sin håndskriver til København. Denne stilling varetog han i 3 år, men 1750 blev han Berregårds ridefoged på Stårupgård gods og det næste år tillige på Ørslevkloster og Strandet. Alle de 3 gårde ligger i det gamle Fjends Herred, der danner en halvø i Limfjorden, øst for Skive omgivet af Skive og Hjarbæk Fjorde, og de tilhørte alle Berregård. Af børnenes fødsel fremgår det, at Pierre det første årstid har boet på Stårupgård, dernæst et par år på Ørslevkloster og så et par år på Bådsgård, en avlsgård i den nordlige ende af halvøen, der også tilhørte Berregård.

Allerede i 1753 havde Pierre imidlertid fået tilsagn om at få Strandet i forpagtning, og dette gentoges ved kammerherreinde Berregårds skriftlige løfte af 23. februar 1758, men først 1. marts 1759 sluttedes kontrakten. Pierre modtog gården i forpagtning på gunstige vilkår. I 1737 var den blevet bortforpagtet (til Niels Christensen Winchel) for en årlig afgift af 280 rigsdaler; i 1751 (til Niels Quistgaard) for 350 rigsdaler i det første år og 300 rigsdaler i de følgende; mens forpagtningsafgiften for Pierres vedkommende blev fastsat til 200 rigsdaler. Kontrakten, der findes opbevaret i landsarkivet i Viborg, kan læses på Slægtsforeningens hjemmeside.

På Strandet sad Pierre så som forpagter resten af sin levetid - gennem 16-17 år, men desværre er de midler til at lære ham at kende, som er bevaret, kun få og sparsomme. Så vidt vides, er der ikke levnet et eneste brev eller andet, som han selv har skrevet. I skifteprotokollen for Halds Amt findes nogle breve fra Pierre, men de giver kun et ringe bidrag til at lære hans personlighed at kende. Enkelte træk kan hentes fra fortegnelse på hans familie som Pierre efterlod, som i sin tid opbevaredes hos Frk. Pauline Worm, samt fra det „Testimonium“, som blev læst op i tilknytning til hans begravelse, og som findes på Slægtsforeningens hjemmeside. Imidlertid vil vi af de oplysninger, der findes, søge at danne os et indtryk af de forhold, han levede under, det hjem, hvori han var husfader, og det liv, der udfoldede sig der.

Strandet ligger i Ørum sogn og omtales på den tid, Pierre beboede den, som „en liden dog fri sædegård, som har sit navn deraf, at den grænser til Limfjordens strand. Der har før på gården været et grundmuret hus, som længe siden er nedbrudt. Nu er bygningen af smukt bindingsværk, dog med stråtag. Gården har forud været beboet af Juuler, Friiser, Sehesteder og flere adelige familier. Gården holder kødkvæg og bebos af Peter la Cour, til hvem den på livstid er forpagtet. Hovedgård takst 19 tønder, 3 skæpper, 1 fjerdingkar, 1 album. Bøndergods 208 tønder, 4 skæpper, 1 fjerdingkar, 1 album. Mølleskyld 1 tønne, 2 fjerdingkar. Tiender 26 tønder, 4 skæpper.“

Den nuværende hovedbygning på Strandet bærer over indgangen årstallet 1794, er altså opført efter Pierres død, men den bolig, han havde rådighed over, har ikke været så dårlig. Den bestod ifølge de dokumenter – skifteprotokollen – der blev udarbejdet i forbindelse med hans død - foruden af de praktiske faciliteter som køkken, spisekammer, kødkammer, ølkælder, bryggers, stueloft, skoleloft, skrædderkammer m.m. - af dagligstuen, kontoret (i skiftet kaldet „den salig mands kammer“), storstue, det søndre gæstekammer, det nordre gæstekammer, sovekammer, amместue og pigernes kammer. Og alle rummene har tilsyneladende været vel besat med møbler. I dagligstuen fandtes, hvad der fremgår af skiftet efter ham, bl.a. en jernbilæggerkakkkelov, en egedragkiste med fire skuffer og drejede fødder, et egechatol med tre skuffer, et dobbelt slagbord, et slagbord på krydsfod og et blåmalet bord med skuffe, hvori hans hustru havde sine gangklæder. Der var to stole af eg med lærredsbetræk, en stol af rydslæder, seks åbenryggede stole og to gamle stole med uldent betræk. På væggene hang fem skilderier, deriblandt to forestillende Kristus tornekronet på korset og hans moder, tre grønmalede treboletter og en hængehylde, og endelig var der et slagværk med kasse.

I dagligstuen opbevaredes også de få bøger, Pierre ejede, og som foruden en bibel (i folioformat) fra 1589 og Christian den 5.'s danske lov (i oktavformat) fra 1750 kun bestod af 13-14 hovedsagelig franske og tyske bøger. Af disse var tilsyneladende den mest værdifulde tre bind (i oktavformat): *Traité de Laverette de la Religion*, der vurderedes til 1 rigsdaler. Ellers var det kun mindre skrifter af filosofisk og religiøs art (Fénélon's *Oeuvres Philosophiques*, *Le Philosophe de sanssouci*, Fontenelles *Oeuvres diverses*, *Trende Tomer* i et bind uden

titelblad, Richterns Erkenntnisz des Menschen) og endelig, foruden enkelte andre, en tysk salme- og bønnebog med sølvbeslag og et løst sølvspænde derved. Pierre har efter det her nævnte at dømme altså ikke været en bogens mand.

Derimod har han åbenbart haft sin glæde i friluftsliv, ikke mindst jagt. Det vidner bl.a. de 13 haglbøsser om, der havde deres plads i dagligstuen, foruden adskillige andre jagtrekvisitter. Men det var ikke blot dagligstuen, han smykkede med det, der sikkert i hans øjne har hørt til de bedste prydelser på en væg. I „den salig mands kammer“ nævnes også bøsser og andre jagtgenstande. Og at det virkelig har været en af hans hovedfornøjelser at gå på jagt, får man et på sin vis vemodigt indtryk af ved nogle linjer i det nedenfor gengivne brev til justitsråd de Lindenpalm fra hans næstsidste år, hvori han klager over, at han endnu ikke er ganske restitueret, „hvilket ikke lidet nager mig, at jeg ikke, såvist som jeg havde foresat mig det, kunde i dette år komme til Tirsbæk og forlyste mig endnu engang med støverjagten, inden jeg dør.“

Ved siden af jagten har han også til tider glædet sig ved musik. Noget spinet, datidens klaver, var der ikke på Strandet i Pierres tid. Derimod fandtes der i dagligstuen to violiner.

Ud over de ovenfor beskrevne genstande, der fandtes i dagligstuen, har denne også rummet skænken, hvori sølvsager og glas opbevaredes. Her finder vi bl.a. to sølvskeer med bogstaverne P. L. og årstallet 1751, der altså sikkert stammede fra Pierres bryllup med hans første hustru, endvidere seks nye sølvskeer med bogstaverne P. L. M. S. H. (der står for Pierre Lacour Margrethe Susanne Hertzberg) og årstallet 1762, to gamle sølvskeer, „med navn i træk og årstal 1705“, en kartoffelske, en sukkerbøsse med bogstaverne C. H. B. Ø. P. og årstallet 1751, en sølvtomling, seks teskeer med sukkertang foruden forskelligt andet og af glasvarer to pokaler med låg, et glaskrus med tirlåg, seksten forskellige spidsglas, fem frimurererglas og en hel del mere.

Vender vi os til de andre værelser på Strandet, finder vi i storstuen en blåmalet dragkiste på fod med forsølvede lister og en større indlagt dragkiste på fod, hvori gemtes et ret rigeligt forråd af duge, servietter, lagner, pudevær og håndklæder. Sovekammeret rummede en grønmalet himmelsengested med fire grønne hjemmesyede omhæng og to kapper, hvori fandtes en skindoverdyne,

to brandgulstribede bolsterunderdyner, et par blågarns lagner, to uldne olmerdugs hoveddyner og desuden en stolpeseng med brunt hjemmegjort omhæng og en kappe.

I gæstekamrene (det søndre og det nordre) fandtes også møbler af forskellig slags, men her skal kun nævnes, at det første af dem rummede en række billeder: Tolv malerier af konger af den oldenborgske stamme, to malerier af dronninger, samt to malerier i forgyldte rammer, der skulle have forestillet grev Frijs og hans grevinde. Det er tydeligt, at Pierre har foretrukket jagtvåbnene som vægprydelser fremfor billeder, der derfor for en stor del er blevet henvist til gæstekamrene. Men denne fortegnelse over, hvad der fandtes i de enkelte værelser på Strandet i Pierres tid, giver os jo kun et svagt indtryk af, hvilke omgivelser han og hans husstand levede i.

Og hvem bestod husstanden så af? Gennem skiftet kan vi se, hvilke fremmede folk, forpagteren havde ansat i det sidste år, han levede, og noget lignende må vel have været tilfældet i de tidligere år. Foruden familien, der da bestod af mand, hustru og seks hjemmeværende børn, af hvilke den ældste, Niels, var 20½ år og vist lærte landvæsen hos sin fader, medens den yngste, Jørgen, var 8 år, boede følgende personer på Strandet: Studiosus Curtz, der uden tvivl har været huslærer for de mindste af børnene. Derudover var der en ladefoged (Niels Svenningesen), en kusk (Lars Jacobsen), en røgter (Knud), en fårerøgter (Peder), en stuepige (Johanne), en kokkepige (Dorthe) og en hønsepige (den lille Dorthe).

Det egentlige markarbejde og for øvrigt meget andet blev jo nemlig dengang udført af hoveribønderne, der nævnes i forpagtningskontrakten. Lønnen, som de enkelte af Strandets beboere modtog, var følgende: For et år fik Hr. Curtz 16 rigsdaler, ladefogeden 10 rigsdaler samt 1 rigsdaler og 2 skilling til brændevin. Kusken fik 6 rigsdaler og 4 skilling, foruden 1 rigsdaler og 2 skilling i brændevinspenge. Røgteren fik 6 rigsdaler og 4 skilling, fårerøgteren (for 1/2 år) 1 rigsdaler og 3 skilling, stuepigen 8 rigsdaler, kokkepigen 5 rigsdaler og 2 skilling og hønsepigen 4 rigsdaler.

Men nu husfaderen selv. Hvorledes var han og hvorledes så han ud? Det sidste spørgsmål kan til dels besvares, da der som bekendt er bevaret et oliemaleri af ham. Efter det at dømme ser han ud til at have været en smuk mand med ædle træk. Og der er grund til at mene, at han var en brav, from og gudfrygtig mand. De få udda-

lenser, som findes om ham i den førnævnte fortegnelse over hans slægt, og i den tale, der blev holdt ved hans begravelse, tyder derpå.

Gennem skiftet kan vi også få oplysninger om hans tøj. Hans højtidsdragt har uden tvivl været den, der betegnes som en violet klædning, udvendigt, bestående af kjole, vest og bukser, kjolen foret med blå chagrin og vesten med hvid silke, vurderet til 12 rigsdaler – altså to årslønninger for kusken. Foruden denne findes en violet kjole med silkeknapper, udvendigt, der blev vurderet til 5 rigsdaler. Han havde også en rød carmoisin kjole og vest med forgyldte knapper, en blå klædeskjole og vest med kamelhårs knapper og en sort klædeskjole og vest. Når han var på rejse, bar han en grøn klædesrejsekjole med ræveskindsfur eller en grå klædesrejsekjole af hjemmegjort tøj med calongsfur. Ikke mindre end otte parykker står der opregnet, deraf de to med bukler. På hovedet bar han tilsyneladende kasket enten af fløjel eller af stof.

Familien på Strandet stod åbenbart i forbindelse med mange af egnens bedrestillede folk. Det viser sig bl.a. gennem de, der valgtes til faddere for børnene. Muligvis har de ført en ret stor omgang, og dette i forbindelse med den talrige familie har vel medført, at de økonomiske kår ikke hørte til de bedste. Ganske vist er der sat ikke så lidt i møbler og husgeråd af forskellig art, en fremgangsmåde, der almindelig fulgtes, da man jo dengang ikke kendte til sparekasser, men de jævnlige lån, han har måttet stifte, og opgørelsen af boet viser, at han har haft forskellige økonomiske vanskeligheder at kæmpe med. Selvom han blev opdraget på fransk og tysk lærte han tilsyneladende udmærket dansk og skrev det ligeså godt som de fleste danske i den tid. Dette fremgår bl.a. af de breve, der før er nævnt.

I efteråret 1774 blev Pierre overfaldet af nogle „tildels smertefulde tilfælde“. Han fandt dog atter nogle ugers lindring, men døde allerede den 14. marts 1775, kun tyve dage over nioghalvtreds år.

Dagen efter hans død fandt, som sædvanlig, registreringen i hans bo sted, og der blev holdt skiftesamlinger 18. og 19. april 1775, 18. november 1775, 9. maj 1776, 28. april 1777, 15. og 16. juli 1777, juli 1778, 11. december 1778, og endelig er boet sluttet 29. juni 1779. Boets behandling i skifteprotokollen fylder 91 foliosider. De samlede fordringer udgjorde 1981 rigsdaler og 2 mark. Boets værdi var 2025 rigsdaler, 2 mark og 24 skilling,

så til deling mellem enken og børnene var der således kun 44 rigsdaler og 24 skilling. Af disse fik enken 22 rigsdaler og 12 skilling, mens hver af de 5 sønner fik 3 rigsdaler og 15 3/7 skilling, og hver af de fire døtre fik 1 rigsdaler og 55 7/5 skilling.

Gift første gang 13. juli 1751 med **Margrethe Susanne la Cour** (f. Hertzberg). Født 20. august 1720 i Daviken. Død på Strandet 24. februar 1763. Hun var datter af Niels Jensen Hertzberg og Dorte Cathrine Harboe. Hendes far blev født i Vrå 1693, student fra Hjørring 1711, cand.theol. 1716, personel kappelan i Ejds Præstegård (Nordfjord) 1719, i Viborg Nørresogn 1732 og i Finnås 1744. Han døde i Bergen 17. oktober 1764.

Margrethe blev døbt i Viborg 6. oktober 1737, da hendes fader var blevet forflyttet som præst til Gråbrødre kirke der. Først synes hun at have været lærerinde hos godsejer Søren Kjærulf, hvis datter Andrea Kirstine blev gift med gehejmeråd Hjelmstjerne, og dernæst hos kammerherreinde Berregård på Ørslevkloster. Hun skal have været meget yndet af sine elever og disses forældre. Hun døde 42 år 6 måneder og 4 dage gammel. Hendes mand skriver i sine ovenfor nævnte slægtsoptegnelser: „Sidstmeldte år [1763] d. 24. februar, en bedrøvelsesdag for mig, behagede Gud at bortkalde min kone om morgenen kl. 6 og hende med en salig død til sit ærefulde rige at annamme, da hun den 3. marts ved en sømmelig begravelse blev lagt i Ørum kirke, hvor hendes legeme hviler til en ærefuld opstandelse, og hendes sjæl, som jeg med Jesu kraft og hjælp skal på hun dag beskue, hviler allerede i Guds arme.“ Hun skænkede sin mand otte børn: Fire sønner og fire døtre (nr. 00-07).

Gift anden gang 26. august 1763 i Frusholt med **Christiane Frederikke la Cour** (f. Nohr). Hendes fader var født i Wismar, men da denne by i tiden fra 1648-1803, bortset fra de få år 1675-79, hørte under den svenske krone, fødtes han altså som svensk undersåt. Som ung kom han til København, hvor han giftede sig først med Benne (eller Bente) Bentsdatter, der fødte ham en datter, Engel Nohr, og døde cirka 1712. Derefter blev han gift med Ane Cathrine Olesdatter, der blev moder til Christiane Frederikke. I 1716 var ægteparret Nohr taget til Jylland, hvor husfaderen blev hofmaler ved Frijnsenborg. Efter Bernt Nohrs død, natten mellem 23. og 24. juli 1739, ægtede hans enke 19. december 1740 maleren Hans Groesen, men døde 7 år efter, 2. september 1747, 55 år gammel.

Om Christiane Frederikke har vi kun få oplysninger. Hun blev født i malerhuset ved Frijsenborg og døbt i Hammel kirke 29. april 1727, båret af grevinde Frijs, mens grev Frijs og ritmester Bentzon var vidner. Da hendes fader døde, opholdt hun sig hjemme og blev der siden.

Skiftet efter hendes far udviser en samlet værdi af boet på 136 rigsdaler, 4 mark og 10 skilling, medens gældens størrelse var 256 rigsdaler, 3 mark og 6 skilling, så der blev intet til børnene. Da der 2. oktober 1747 holdtes skifte efter hendes moder, blev der til deling mellem den efterladte mand og datteren 184 rigsdaler, 5 mark og 2 skilling, men datterens halvdel skulle blive stående i boet, så længe de boede sammen. Stedfaderen skulle ikke svare renter til hende, men forsyne hende med alt og desforuden i sin tid lade hende være følgagtig de ting, som tilhørte hende og som ikke var registreret og vurderet, nemlig: Et stort nyt skab, en dragkiste på en fod, en ny slagbænk, en ny seng, fire skrin, et lille skab, et tebord, en pyramide samt to olmerdugsdyner og to puder, seks tintallerkener, fem fade, et par messinglysestager, en lille messingkeddel, en fortinnet kobbergryde, et lille tebord og et jernfyrfad. Hvis hun flyttede hjemmefra skulle han sende hende renter af hendes arv.

3. marts 1760 holdtes der auktion i Hinnerup Broegård i anledning af madam Kirsten Nimbs død 30. november 1759, og ved denne lejlighed købte Christiane Nohr bl.a. et lille syskrin uden lås for 3 mark (vurderet til 12 skilling) og står da opført som hørende til på Frisen-vold, Ørum sogn. I 1761 bar hun sergent Rhodes datter Ane Margrete til dåben i Sal kirke og 1. april 1763 bar hun degnens datter til dåben samme sted. Hun har da

rimeligvis opholdt sig på Frusholt (nu Ormstrup), der ligger i Sal sogn, i huset hos Hans Thansen Rosborg, en søn af den for sin stridbarhed og sine mange processer vidt bekendte herremand, Hans Hansen Rosborg. Hendes bryllup fejredes nemlig på Frusholt, og fru krigsrådinde Rosborg fra Frusholt bar det første barn, Bernt, over dåben.

Pierre skriver i den ovennævnte fortegnelse på sin familie: „Den 26. august 1763 følede jeg igen den barmhjertige Guds trøst, da han udvalgte mig til hustru Christiane Frederica Nohr. Vores Bryllup blev holdt på Frusholdt. Vi kom hjem med hinanden den 30. august og håber næst Guds bistand at leve sammen i enighed og fred, som Gud kan være takkelig og behagelig, imodtagende med taknemmelighed hvad velsignelse Guds nådige forsyn vil benåde os med, bedende den almægtige om fornøden tålmodighed til den sorg og modgang han finder for godt at pålægge os.“

Efter sin mands død blev hun antagelig boende på Strandet, hvis hun ellers kunne bo der, for gården brændte netop i 1775. Ejeren, Hans Henrik Jørgensen gav hende nemlig fri bolig i 2 år (til 1. maj 1777) med ildebrændsel samt foder og græs til to køer og 10 får, desuden 12 tøn-der rug, 12 tøn-der byg og 10 rigsdaler i penge årlig samt brug af en del af haven. Hvor hun senere færdedes, er uvist, indtil hun sluttelig tog bo hos sin yngste søn i Od-der, i hvis hus hun døde 30. Juli 1801. Odder kirkebog siger, at hun var 77 år, altså født 1724, hvilket imidlertid må være urigtigt, da hun, som sagt, blev døbt 29. april 1727. Hun kan altså kun have været 74 år ved sin død. Hun skænkede sin mand to sønner (nr. 08-09). (10 børn – Nr. 00-09)